

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir

25.10.2021

İnterseks Kişiler ve Ailelerine Ruh Sağlığı Hizmetleri

Etkinlik Raporu

KORAY BAŞAR

Giriş

Kaos GL'nin Avrupa Birliği desteği ile hayata geçirdiği Eşit Haklar İçin Savunuculuğu Güçlendirme Projesi kapsamında eğitim alanında gerçekleştirdiği İnterseks Kişiler ve Ailelerine Ruh Sağlığı Hizmetleri isimli çevrimiçi etkinliğinin konuğu Koray Başar oldu.

Başar, interseks kişiler ve ailelerine verilecek ruh sağlığı hizmetlerinin temelini katılımcılarla paylaştı.

Başar'ın aktardıklarından öne çıkanlar şu şekildeydi:

Tıbbın normal kabul ettiğinden farklı üreme organlarıyla doğabilmenin neden olduğu onlarca farklı etmen var. Bunların birbirleri ile ilişkileri ise çok daha fazla sayıda.

Bazen doğumda cinsiyet tayin etmeye imkân vermeyecek kadar genitallerin, üreme organlarının farklı gelişmiş olması neden olabilir. Bazen doğum sırasında anlaşılmaz, iç organlarla ve bedenin hormonlara vereceği yanıtta değişiklikten bahsedecek olunur ve gençlik, ergenlik ya da yetişkinlikte teşhis konulur.

Cinsiyet gelişimi geniş bir çeşitlilik gösterir. Bunun bir bölümü tıbbın normal kabul ettiği dışındadır ve bu dışarda olanlar da homojen değildir. Aynı içinde olanlar tek tür olmadığı gibi.

Doğumda cinsiyet tayin edilemediği zaman bu krize neden olabiliyor. Ailelerin doğum sonrasında beklediği ilk şey çocuğun cinsiyeti. Cinsiyet insanlıkla ilgili en temel bilgilerden biriymiş gibi zannediliyor. Bunun sağlıklı bir doğumla ilişkili olduğu zannediliyor. Bu sebeple ailelerin endişesi yoğun oluyor.

Sağlık çalışanlarının da bu alanda tecrübesi olmayabiliyor. Söylenip muğlak bir şekilde ifade edildiğinde ebeveyn yoğun bir belirsizlik içerisine düşüyor. Ebeveynler bu sebeple kriz içerisine düşüyor.

Tanı sürecinde ebeveynler neler yaşıyor?

- Tanıyla gelen bir belirsizlik mevcut. Hekimlerin anlaşılamayacak kelimelerle konuşması ailenin şaşkınlığını arttırabilir.

- Tanının kendisinin söylenmesiyle yetinilmesi ve geleceğe dair bilgi verilmemesi yani belirsizlik durumu riski arttırabilir.

- Yetersiz bilgi verilmesi, çok fazla medikal bilgi verilmesi de kaygı uyandıracak durumlardır.

- Ebeveynin duygusal gereksinimlerinin görülmemesi sağlık sisteminde istisnai bir durum olmamasına rağmen bu durum da kaygılanmalarına neden olan şeye odaklanmalarına sebebiyet verebilir.

- Aralıklı “krizlere özel” destekler, gündelik yaşam sorunları, mahremiyet gerekliliği gibi hususlar da ebeveynlerin yaşayabildiği problemler arasında.

Yaşanan bu durumlar çocukların cinsel yönelimlerinin heteroseksüel olmadığı ya da cinsiyet kimliklerinin natrans olmadığı süreçlerde yaşanan durumlarla benzerlik gösteriyor.

Olası girişimler

- İnterseks durumlar ve olası içerdikleri belirsizliklerle ilgili psiko-eğitim.
- Ailenin gereksinimlerinin karşılanması ve sağlık sisteminden yararlanmak konusunda sorun çözme becerilerini güçlendirmek.
- Çocuğun durumunun anlaşılıp paylaşılabilmesi için iletişim becerilerinin geliştirilmesi.
- İnterseksle ilgili kalıp yargıları belirlemek ve sorgulayabilmek için bilişsel başa çıkma becerilerinin geliştirilmesi.

Ergen/erişkin interseks ve ebeveyn

Eğitici/destekleyici görüşme esasları şunlardır:

- Süreci normalleştirme ve cinsiyet gelişiminin sergilediği çeşitliliğin olağan olduğunun vurgulanması.
- Dikkatli, özenli dinleme ve kaygılanılan alanın saptanması ile kullanılan dilin hassas ve saygılı olunmasına özen gösterilmesi.
- Cinsiyet gelişimi konusunda eğitim verilmesi ve bedenin cinsiyetle ilgili özellikleri ve toplumsal cinsiyetin ikili sistemler ötesinde anlatılması.
- Tıbbi bilginin ve tetkiklerin açıkça paylaşılması ve yaşamsal, işlevsel, elektif tıbbi işlemlerin olası risk ve faydalarıyla, seçenekler sunularak açıkça aktarılması.
- Yinelemenin kural olarak benimsenmesi.
- Birden çok bağlama uygun anlatı geliştirilmesinin desteklenmesi.
- Ebeveyn-çocuk arasında karşılıklı desteğin geliştirilmesi.
- Destek gruplarıyla temasın desteklenmesi.
- Nihai hedefin kişinin kendiyile uyumlu bedensel ve toplumsal cinsiyet özellikleri kazanması olması.

Sonuç

- Cinsiyet gelişimi açısından insanlar geniş bir çeşitlilik gösterirler. Bu çeşitlilik herkeste görülen gelişimsel farklılıkların bir boyutudur.
- Bu çeşitlilik içerisinde tıbbın cinsiyetine uymayanlara interseks denir ve interseks olmak nadir bir durum değildir.
- Bedenin cinsiyete uymaması kişiyi “bozmaz”. “Cinsiyet cetveli” kişileri bozuk olmakla damgalar. Bu damganın kendisi kişiye bozuk olduğunu hissettirir.
- Bu “düzeltme/uydurma” çabaları kişiyle birlikte değil kişiye rağmen yapıldığında yaşam boyu sakatlıkla sonuçlanabilir.
- Tıbbi destek gereksinimine göre yönlendirme yapılmalıdır. Ruh sağlığı çalışanının buradaki rolü ömür boyudur.
- Geri dönüşü olmayan tıbbi girişimler için kişinin karar süreçlerine dahil olabileceği zihinsel olgunluğa erişmesi beklenmelidir.
- Sağlık çalışanlarının kişiden yana hizmet sunabilecek bilgi, beceri ve önyargısız tutumla donatılması gerekir.

*Bu etkinlik, Avrupa Birliği'nin desteklediği Eşit Haklar için Savunuculuğu Güçlendirme Projesi kapsamında yapılmaktadır. Bu durum, etkinlik içeriğinin ve etkinlikte konuşulanların AB'nin resmi görüşünü yansıttığı anlamına gelmemektedir.